

**SZENT ATANÁZ GÖRÖGKAT. HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA
ERKÖLCSTEOLÓGIAI TANSZÉK 6.**

Soltész János
Morálteológiai vázlatok
Erkölcsteológiai Munkák
VI.

Nyíregyháza
2025

TARTALOM

Rövidítések jegyzéke.....	5
Előszó.....	7

ELSŐ RÉSZ: ALAPFOGALMAK

I. Az erkölcssteológia kialakulása, fogalma, érvelési módjai	9
1. Történeti kiindulópont	9
2. Etikai előzmények	10
3. Alapvető teológiai támpontok a morálteológiához	10
4. Az erkölcssteológia fogalma	11
5. Az erkölcssteológia érvelési módjai.....	12
II. A Biblia erkölcsi üzenete.....	13
1. Az erkölcsi kulcsszavak tartalma az Ószövetségben	13
1.1. A törvény (Tóra) erkölcsse	13
1.2. A próféták erkölcsse	14
1.3. A bölcsesség erkölcsse	15
2. Az újszövetségi iratok erkölcsi üzenete.....	16
2.1. Jézus erkölcsi üzenete	16
2.1.1. Jézus viszonya a Tóra-erkölcshez	16
2.1.2. A Hegyi beszéd üzenete	16
2.2. Pál apostol tanítása.....	17
III. A keresztény erkölcsstan története.....	18
IV. A kinyilatkoztatás emberképe	26
1. Az ember Isten képmása	26
2. Ószövetségi, természetes istenképmasság	26
2.1. Az ószövetségi, természetes istenképmasság elemei.....	27
2.2. Az emberi személy lényeges vonásai	27
2.3. A személyiség és a személy különbsége	28
3. Az újszövetségi, természetfeletti vagy kegyelmi istenképmasság.....	29
3.1. Kegyelmi istenképmasság tartalma: hasonlóság Krisztushoz	29
3.2. A kegyelmi istenképmasság megvalósulása	30

V. Az emberi élet célja	31
1. Az életcél a természetes értelem fényében	31
2. Életcél a kinyilatkoztatás alapján	31
3. Az életcél teológiai megközelítése	33
VI. A szabadság és az alapvető döntés értelmezése	34
1. Az ember szabadsága	34
1.1. A szellemi létünkéből eredő szabadság	34
1.2. A szabadság a Bibliában.....	35
1.3. A krisztusi szabadság.....	35
2. Az alapvető döntés értelmezése	37
2.1. Az alapvető döntés kialakulása.....	37
2.2. Az alapvető döntés meghatározása, kritikai értékelése	38
VII. Az ember erkölcsi cselekvése.....	39
1. Az actus hominis és az actus humanus	39
1.1. Actus hominis. (= az ember tette)	39
1.2. Actus humanus (= emberi cselekvés).....	39
2. Kiélezett cselekvési helyzetek.....	41
2.1. Dilemma szituációk	41
2.2. A duplex effectus.....	41
VIII. A cselekvés erkölcsi irányulása és minősítésének elemei	42
1. A cselekvés alapvető erkölcsi iránya: a Jó	42
1.1. A jó fokozatai	42
1.2. A jó megismerésének lehetőségei	43
1.2.1. A törvények.....	43
1.2.2. Az értékek.....	43
1.2.3. A személy java	44
2. A cselekvés erkölcsi minősítésének elemei	44
IX. Az erkölcsi cselekvés akadályai.....	47
1. Általános behatások.....	47
2. A tudatosságot befolyásoló tényezők	48
3. Az akaratot befolyásoló tényezők.....	49
3.1. A kényszer	49
3.1.1. A kényszer általában	49
3.1.2. Fizikai kényszer	50
3.1.3. Pszichikai kényszer	50
3.2. A személy irracionális rétegének tényezői.....	50
3.3. A szenvedélyek.....	51
3.4. A félelem	52
3.5. A megszokás.....	53

X. A cselekvés objektív normái: a törvények és a tanácsok	54
1. A törvények az ember életében.....	54
2. Az isteni törvények.....	55
2.1. Az örök törvény (lex aeterna)	55
2.2. A természeti törvény (lex naturalis)	55
2.3. A pozitív isteni törvények (lex positiva)	59
2.3.1. Az ószövetségi Mózesi törvény (lex mosaica)	59
2.3.2. Az újszövetségi Krisztusi törvény (lex Christi)	59
3. Az emberi törvények.....	60
3.1. Polgári törvények (lex civilis).....	61
3.2. Egyházi törvények (lex ecclesiastica)	62
4. Az evangéliumi tanácsok	62
4.1. A tanácsok helye a cselekvés és az értékek fokain.....	63
4.2. A tanácsok tartalma.....	63
XI. A cselekvés szubjektív normája: a lelkiismeret.....	64
1. A lelkiismeretről szóló tanítás kialakulása.....	64
1.1. Történelmi előzmények.....	64
1.2. A Szentírás tanítása	65
1.3. A későbbi korok szempontjai.....	66
2. A lelkiismeret fogalma, fajtái	69
2.1. Meghatározása	69
2.2. A lelkiismeret, mint készség (conscientia habitualis).....	69
2.3. A cselekvő lelkiismeret (conscientia actualis) fajtái	70
2.3.1. A lelkiismeret a cselekvés folyamata szerint	70
2.3.2. A lelkiismeret tartalom szerint	70
2.3.3. A lelkiismeret a cselekvés erkölcsi minősége szerint	71
XII. Lelekiismereti problémák és a megoldás lehetőségei	73
1. Az erkölcsi kétely és megoldása	73
1.1. Az erkölcsi kétely	73
1.2. A morális szisztémák	73
1.3. Okos döntési elvek.....	74
2. A tekintély és a lelkiismereti szabadság	75
3. A lelkiismeret nevelése.....	76

MÁSODIK RÉSZ: ERÉNYEK

I. A bűn fogalmának általános, bibliai, teológiai megközelítése és fajtái.....	79
---	----

1. A bűn fogalmának általános értelmezése	79
2. A bűn bibliai megközelítése	81
2.1. A bűn az Ószövetségben.....	82
2.2. A bűn az Újszövetségben	83
3. A bűn teológiai és szaktudományos megközelítése.....	85
3.1. Teológiai meghatározások.....	85
3.2. Szaktudományos megközelítések	86
4. A bűn fajtái.....	86
II. A halálos és a bocsánatos bűn értelmezése és teológia-történeti szempontok	87
1. A halálos és a bocsánatos bűn megkülönböztetése.....	87
1.1. A halálos bűn és következményei	87
1.2. A bocsánatos bűn és következményei.....	89
2. Lényeges szempontok a teológia történetéből.....	90
III. Bűncsoportok, készségek a bűnre, és a kísértés problémája	92
1. Bűncsoportok	92
1.1. Szentlélek elleni bűnök.....	92
1.2. Égbekiáltó bűnök.....	93
1.3. Bűnrészesség	93
1.4. Belső bűnök.....	93
2. Készségek a bűnre.....	94
2.1. Kevélység	95
2.2. Fösvénység	96
2.3. Bujaság	96
2.4. Irigység	96
2.5. Harag	97
2.6. Torkosság	97
2.7. Lustaság.....	98
3. A kísértés problémája.....	99
3.1. Próbára tevő kísértés	99
3.2. Bűnre ösztönző kísértés	99
3.3. Magatartás a kísértés idején.....	101
IV. A bűn legyőzése a megtérésben és a megbocsátásban	102
1. A megtérés	102
1.1. A megtérés az Ószövetségben	102
1.2. A megtérés az Újszövetségben	102
1.3. A megtérés szentségi karaktere.....	103
2. A megbocsátás	106
V. A hit erénye, bibliai és teológiai értelmezése	107

1. Az erények egysége	107
2. A hit természete	108
3. A bibliai hit.....	109
4. A hit paradoxonai	111
5. A hit fokozatai	111
VI. A hit személyes és közösségi jellege és a hit elleni bűnök	112
1. A hit személyes és közösségi jellege	112
1.1. Személyes feladatok.....	112
1.2. Községi feladatok.....	113
2. A hit elleni bűnök	115
2.1. A hitet közvetlenül sértő bűnök	115
2.2. A hit megvallása elleni bűnök.....	116
2.3. A hitet veszélyeztető cselekmények.....	116
VII. A remény természete, bibliai és teológiai értelmezése.....	117
1. A remény természete	117
2. A bibliai remény	119
3. A remény teológiai értelmezése.....	120
3.1. A remény erőforrás	120
3.2. A remény imádság.....	120
3.3. A remény és a jutalom kapcsolata.....	121
3.4. A remény és az istenfélelem.....	121
3.5. A remény a II. Vatikáni Zsinat tanításában	122
4. A remény elleni bűnök.....	123
VIII. A keresztény szeretet természete, bibliai és teológiai értel- mezése	125
1. A szeretet antropológiai természete és keresztény fogalma.....	125
2. A szeretet a Bibliában.....	127
2.1. Szeretet az Ószövetségben	127
2.2. Szeretet az Újszövetségben.....	128
2.2.1. Szentháromságos szeretet.....	128
2.2.2. Krisztus központú szeretet.....	129
3. A szeretet erényének teológiai értelmezése	130
3.1. Az istenszeretet alapja.....	130
3.2. Az emberszeretet alapja	130
3.3. A szeretet a legkiválóbb erény	131
3.4. A szeretet hatásai	131
3.5. A szeretet szükséges az üdvösséghez.....	132
3.6. A II. Vatikáni Zsinat tanítása a szeretetről.....	133

IX. Az embertársi szeretet problémavilága és a szeretet elleni bűnök.....	133
1. A szeretet parancsának követelménye	133
2. Az embertársi szeretet problémavilága	134
2.1. A felebaráti szeretet a Bibliában.....	134
2.2. Az ellenségszeretet	135
2.3. A felebaráti szeretet dilemma helyzetei	136
2.4. Az irgalmasság cselekedetei	137
3. Bűnök a szeretet erénye ellen.....	138
3.1. Istenszeretet elleni bűnök	138
3.2. Emberszeretet elleni bűnök.....	139
X. Az okosság és az igazságosság erénye	140
1. Az okosság erénye.....	140
1.1. Az okosság emberi erény	140
1.2. Az okosság keresztény erény	141
1.3. Az okosság elleni bűnök	142
2. Az igazságosság erénye.....	144
2.1. Az igazságosság emberi erény	144
2.2. Az igazságosság keresztény erény	145
2.3. Az igazságosság elleni bűnök.....	146
XI. A lelkierősség és a mértékletesség erénye	148
1. A lelkierősség erénye	148
1.1. Az erősség természete	148
1.2. A lelkierősség keresztény erény.....	149
1.3. A lelkierősség elleni bűnök	152
2. A mértékletesség erénye.....	152
2.1. A mértékletesség emberi erény	152
2.2. A mértékletesség keresztény erény	153
2.3. A mértékletesség elleni bűnök	156

HARMADIK RÉSZ: VALLÁSOSSÁG

I. A vallás problémaköre és összetevői.....	159
1. A vallás fogalmának megközelítése	159
2. A vallás és a vallási tapasztalat	160
2.1. A szekularizáció	160
2.2. A vallás visszatérése	161
3. A vallás és az erény kapcsolata	163
3.1. Vallás és erény.....	163

3.2. Hit és vallás.....	163
II. A keresztény vallásosság erényének meghatározása, értelmezése, a Szenttel való kapcsolata és Isten tiszteletének lényege a Bibliában.....	164
1. A keresztény vallásosság erénye.....	164
1.1. Meghatározása	164
1.2. A vallásosság erényének teológiai értelmezése	165
2. A vallásosság és a szent kapcsolata	166
2.1. A vallásos és a szent értéke	166
2.2. Az erkölcs és a vallásosság	167
2.3. A szent erkölcsi értéke	168
3. Isten tiszteletének lényege a Bibliában	170
3.1. Ószövetségi szempontok.....	170
3.2. Újszövetségi szempontok.....	171
III. A vallásos magatartás alapvonásai és kötelező jellege.....	172
1. Alapvonások	172
1.1. Istent kereső nyugtalanság	172
1.2. Belső tisztulás vágya.....	172
1.3. A tisztelet és imádás kinyilvánításának igénye.....	173
1.4. Az áhítat.....	173
1.5. A tanúságtétel.....	174
2. A vallásosság erényének kötelező jellege	175
IV. Az alázat erényének fogalma, meghatározása, elemzése, kapcsolatai, bűnök vele szemben	176
1. Az alázat fogalmának megközelítése	176
2. Az alázat bibliai háttere	177
2.1. Ószövetségi szempontok.....	177
2.2. Újszövetségi szempontok.....	178
3. Az alázat erényének meghatározása, teológiai elemzése, kapcsolata más erényekkel és a bűnök vele szemben.....	178
3.1. A keresztény alázat erénye.....	178
3.2. Teológiai elemzése	179
3.3. Az alázat kapcsolatai és haszna.....	181
4. Bűnök az alázat ellen.....	182
V. Az Úr napjának megszentelése.....	183
1. Az áldozatbemutatás történelmi vonatkozásai	183
2. A vasárnap az Úr napja.....	184
3. A vasárnap az Egyház napja	186
4. Erkölcsi követelmények az eucharisztikus liturgia kapcsán	186

VI. A vasárnapi ünneplés és a kultikus munkaszünet.....	188
1. Az ünneplés teológiája	188
2. Kultikus munkaszünet	189
3. Megengedett és elutasított vásár- és ünnepnapra tevékenységek ...	190
3.1. A munka értéke.....	190
3.2. Megengedett és elutasított tevékenységek	191
VII. Az imádság erkölcsi vonatkozásai.....	193
1. Az egyetlen Úr szeretete	193
2. A kultikus imádság és a kultikus tisztelet fogalma	194
3. Az imádság erkölcsi szempontjai	195
3.1. Az imádság fogalma, alaptípusai	195
3.2. Az imádság fajtái	196
3.3. Az imádság mint erkölcsi feladat.....	199
VIII. Az Isten nevében tett ígéretek: a fogadalom és az eskü	202
1. A Név kinyilatkoztatása és segítségül hívása	202
2. Ígéretek Isten nevében.....	203
2.1. A fogadalom	203
2.1.1. A fogadalom a Szentírásban.....	203
2.1.2. A fogadalom meghatározása, fajtái, feltételei, megszűnése, megváltoztatása	204
2.2. Az eskü	206
2.2.1. Az eskü a Szentírásban	206
2.2.2. Az eskü meghatározása, fajtái, feltételei, gyakor- lata.....	208
IX. A hiszékenységekben megnyilvánuló vallási eltérések	209
1. A hamis kultusz.....	210
2. A bálványimádság	211
3. A babona	212
3.1. A jóslás	213
3.2. A mágia	215
4. A spiritizmus	216
X. A vallásosság hiányából fakadó bűnök	218
1. Az Isten ellen irányuló vallási bűnök	218
1.1. Káromkodás.....	218
1.2. Átkozódás.....	219
1.3. Istenkísértés	220
2. Szent dolgok megvetése	221
2.1. Szentségtörés	221
2.2. Simónia.....	222

NEGYEDIK RÉSZ: ÉLETETIKA

I. Személyi kibontakozás, sport, aszkézis, böjt, önfegyelem.....	223
1. A személy kibontakozásának keresztény értelme	223
2. A sport és a testkultúra erkölcsi vonatkozásai	225
3. Az aszkézis	227
3.1. Az aszkézis és a görögök	227
3.2. Az aszkézis és a Biblia.....	227
4. Az Egyház böjti fegyelme.....	229
4.1. A görögkatolikus egyház böjti fegyelme.....	230
4.2. A római katolikus Egyház böjti fegyelme	232
4.3. A böjti fegyelem indoklása	232
5. Önfegyelem	234
5.1. Étkezéssel kapcsolatos önfegyelem.....	234
5.2. Itallal kapcsolatos önfegyelem	234
5.3. Kábítószeres élvezete	236
II. Egészség, betegség (szenvedés), halál, mint erkölcsi feladat	237
1. Egészség	237
2. Betegség (szenvedés).....	238
3. A halál keresztény elfogadása.....	240
III. Eutanázia, fájdalomcsillapítás, szervátültetés	241
1. Eutanázia	241
2. Fájdalomcsillapítás	245
3. Szervátültetések erkölcsi értékelése.....	246
IV. Az élet tisztelete, az ölés tilalma és az öngyilkosság problémája	248
1. Az élet tisztelete	248
2. Az ölés tilalma.....	254
3. Az öngyilkosság (suicidium) problémája	257
V. Háború és béke a Bibliában és az Egyház tanításában	261
1. A háború a Bibliában.....	261
2. A béke a Bibliában	263
3. A béke az Egyház tanításában	265
VI. Az önvédelem és a halálbüntetés kérdése	269
1. Az önvédelem	269
2. A halálbüntetés kérdése	271
VII. Az emberi élet kezdete, az életadás és a családtervezés felelőssége	274
1. Az emberi élet kezdete	274

2. Az életadás felelőssége.....	277
3. A családtervezés felelőssége	279
4. Az időmegválasztás természetes módszere a gyakorlatban	283
VIII. A mesterséges megtermékenyítés és a béranyaság kérdése.....	284
1. A mesterséges megtermékenyítés	284
2. A béranyaság kérdése	288
IX. A klónozás, a géntechnika és a sejt kutatás erkölcsi értékelése	289
1. A klónozás problémája.....	289
2. Az ember klónozásának elutasítása	291
3. A géntechnika erkölcsi értékelése	293
3.1. Baktériumok géntechnikai változtatása (szürke géntechnológia)	294
3.2. Növények géntechnológiai változtatása (zöld géntechnológia).....	294
3.3. Génmódosítással készített élelmiszerek (GMO technológia).....	295
3.4. Állatok géntechnikai változtatása (vörös géntechnológia).....	295
4. Géntechnika az embernél	296
5. A sejt kutatás erkölcsi kérdései	297
X. Az emberi szexualitás antropológiai alapjai, jellemzői és mai problémái	300
1. Antropológiai alapok.....	300
2. A szexualitás sajátos jellemzői.....	301
3. A szexuális felvilágosítás	303
4. A szexualitás mai problémái	304
XI. A szexualitás bibliai képe és értelmezése	307
1. Az Ószövetség szemlélete	307
1.1. Általános jellemzők	307
1.2. A Teremtés könyvének teológiai reflexiója (Ter 1-3)	307
2. Az Újszövetség szemlélete.....	308
3. Összegző megállapítások a Biblia egésze alapján.....	310
XII. A házasság felbonthatatlansága, a szeretet és a hűség a házasságban	311
1. Tárgyi indokok a házasság megalapozásához	311
2. A házasság felbonthatatlansága.....	312
2.1. Ószövetség.....	312
2.2. Újszövetség	312
2.3. A válás vétke és a lehetséges megbocsátás kérdése	314

3. A szeretet a házasságban	315
4. Hűség a házasságban	317
5. A házasság méltósága elleni egyéb vétsek	319
XIII. Szexualitás és párkapcsolat a házasság előtti életszakaszban	320
1. A szexuális életre vonatkozó tisztaság a VI. és a IX. pa- rancs fényében	320
1.1 A férfi és a nő személyi méltósága	320
1.2. A szexualitás kérdései és a tisztaság erénye	320
1.3. A tisztaság és a szemérmesség	321
1.4. A szív tisztasága és a tudati bűnök	322
2. Nemiség és párkapcsolat az ifjúkor életszakaszában	323
2.1. A testi szerelem evolúciója	323
2.2. Meddig lehet elmenni a testiségben házasság előtt?	324
2.3. Lépcsőfokok és testi gesztusok a párkapcsolatban a házasság előtt	324
2.3.1. Ismerkedés	324
2.3.2. Együttjárás	325
2.3.3. Jegyesség	328
2.4. Összegzés	331
XIV. Szexuális viselkedés a házasságon kívül	332
1. Önkielégítés	332
2. Szexuális gondolatok és fantáziák	334
3. Paráznaság	334
4. Homoszexuális cselekedetek	334
5. Pornográfia	335
6. Prostitúció	336
7. Deviációk	336
8. Szexuális erőszak	337
Mellékletek	339
1. Melléklet a VALLÁSOSság 5. témaköréhez	339
2. Melléklet a VALLÁSOSság 7. témaköréhez	346
Irodalom	353
1. Dokumentumok, kézikönyvek	353
2. Könyvek	354
3. Tanulmányok	357
Tartalom	359